

ИКОНОМИЧЕСКИ УСЛОВИЯ, ДОВЕЛИ ДО ФИНАНСОВАТА КРИЗА И ВРЪЗКАТА Й С БАНКОВИЯ СЕКТОР

гл. ас. д-р Николай Пенев

Стопански факултет,
Тракийски университет – Стара Загора

Резюме: Банките са основно звено на банковата система с основен предмет на дейност финансово посредничество и бизнес с пари. Те мобилизират и превръщат в активно действащ капитал значителна част от паричните ресурси в икономиката, извършват разплащания между фирми и граждани, осъществяват разнообразни кредитни, инвестиционни и други операции. По този начин банките позволяват да се раздвижат спестяванията на населението, да се преодолеят затрудненията, произтичащи от несъответствия в движението на стоките и парите, да се уреждат навреме и без загуби отношенията между предприятията в страната и чужбина.

Банките са силен фактор в осъществяването на финансовата политика на страната. Благодарение на тесните си връзки с регулиращите органи и Правителството, а също и с налаганите нормативни разпоредби, банките играят основна роля при поддържането на доверието в паричната система.

По тази причина съществува значителен интерес от успешното функциониране на банките, особено що се отнася до тяхната ликвидност и платежоспособност.

С дейността си те оказват влияние на стопанския живот в страната и на икономиката като цяло. Това налага съществуването на звена за вътрешен контрол в банките с цел тяхното по-ефективно опериране и ограничаване на риска.

Целта на настоящия доклад е да се очертае ролята на банките в икономиката и да изведат

ECONOMIC CONDITIONS GAVE RISE TO THE FINANCIAL CRISIS AND ITS RELATION TO THE BANKING SECTOR

Ass. Prof. Nikolay Penev, Ph. D.

Faculty of economics,
Trakia University – Stara Zagora

Abstract: The banks occupy a special place in the economy of each country. They mobilize the free financial resources and transform them into active operating capital; they realize financial, payment, credit and capital intermediary between their customers. They cooperate for effective accomplishment of the reproduction process in the real sector; they are a powerful factor in the realization of the financial policy of the country.

Key words: Economy, Bank, Accounting, Financial system

Banks are basic elements of the bank system with a basic object of activity of financial intermediary and money business. They mobilize and transform into active capital significant part of the money resources of the economy, they do the payments between companies and population, and they also realize various credit, investment and other operations. In such a way the banks permit to set in motion the savings sourced from the lack of correspondence in the goods and money movements, to settle down timely and without losses the relations between the enterprises in the country and these from abroad.

Banks are a strong factor in the realization of the financial policy of the country. Due to the close relations with the regulatory organs and the Government, and also with the instructions applied, banks play basic role in supporting of the public trust into the money system.

Due to this reason there is a considerable interest

основни тенденции в развитието на банковата система.

Законът за кредитните институции определя банката като "акционерно дружество, което извършва публично привличане на влогове и използва привлечените парични средства за предоставяне на кредити и за инвестиции за своя сметка и на собствен риск". [Държавен вестник] Това определение за банките в най-обща степен характеризира тяхната роля и необходимостта всяка банка в България да се стабилизира и продължава да се развива по отношение брой и количество клиенти, различни ориентации и разнообразие в сделките на кредитния, капиталовия и паричния пазар, възможностите за продуктови иновации. Всички тези проблеми и тенденции са пряко свързани с икономическата обстановка в страната ни, тенденциите на развитие на банковото дело преди и след въвеждането на Паричен и Валутен съвет и неговите ограничения, рестриктивната фискална политика на правителството по отношение развитието на банковия сектор, както и от възможността за развитие на банковото дело и все още ниската степен на ресурсна и информационна обезпеченост за преките и косвените потребители на банкови услуги в България.

Така банките допринасят за по-пълно и рационално мобилизиране и използване на финансовите ресурси, за непрекъснато и ритмично осъществяване на възпроизводствения процес и повишаване на ефективността в него.

С дейността си търговските банки оказват влияние на стопанския живот в страната и на икономиката като цяло. Това налага съществуването на звена за вътрешен контрол в банките с цел тяхното по-ефективно опериране и ограничаване на риска.

За изпълнението на тази цел са систематизирани особеностите на банковия сектор, който представлява основните институции, които осъществяват оценката на риска и възвръщаемостта от финансовото посредничество. В последните години се наблюдава засилващо влияние на търговските банки, породено главно от двустранните им функции - от една страна като оръдие на държавната политика, а от друга - като източник на финансиране на бизнеса, т.е. "банките си осигуряват средства от следните основни източници: депозити, други заемни ресурси и капитал". [Джонсън, 1996, 50] Особено значение се отдава на функциите, свързани с използването на ресурси, които се разделят на четири групи: кредити, инвестиции, налични активи и оборудване.

Централната банка тласка търговските банки да изпълняват в известен смисъл **макрополитически**, а

to the successfully functioning of banks, especially when their liquidity and solvency is concerned. They influence the business life in the country and of the economy as a whole. This implies to admit the existence of teams for internal control in the banks purpose their effective operation and restricting the risk level.

The purpose of the present paper is to outline the role of banks in Economy and to reveal basic trends in the bank system development.

The law of banks determines the bank as "a joint stock company, which accomplishes publicly attracts of consignations and uses the attracted money resources for submitting of credits and investments for its own account and on its own risk." [Bulgarian State Gazette] This definition of banks in most common level characterizes their role and the necessity of every bank in Bulgaria to stabilize its condition and to continue its development in regard of the number and the quality of their customers, various orientations and variety of the transactions of the credit, capital and money market, the possibilities for product innovations. All these problems and trends are directly related with the economy situation of our country, the trends of development of the banking before and after introducing the Money and Currency Board and its restrictions, restrictive fiscal policy of the Government in regard of developing of the banking sector, as the possibility for development of the banking and still low level of the resource and information security of direct and indirect users of bank services in Bulgaria.

In this way the banks contribute for more complete and rational mobilizing and usage of the financial resources, for ceaseless and rhythmical accomplishment of the reproduction process and increasing of its effectiveness.

With their activities the commercial banks influence the economic life in the country and the economy as a whole. This implies existing of teams for internal control in the banks purposed their effective operating and restricting of the risk.

For accomplishing of this purpose there are peculiarities of the banking sector systemized, which represents the estimation of the risk and the return from financial intermediation. An increasing influence of commercial banks is observed during the last years, which is caused mostly by their bilateral functions - from one hand as an instrument of the state policy, from the other hand - as a source of financing of the business, i.e. "banks ensures themselves financial resources from the following basic sources: deposits, other borrowed resources and capital". [Jonson, 1996,

не кредитноспестовни функции. Това изместване на центъра на тежестта в тяхното поведение може да генерира в следващи периоди прекомерно консервативна кредитна политика, което да въздейства понижително върху състоянието на икономиката и жизненото равнище и благосъстоянието на нацията.

Чуждият капитал в банковия сектор на страната държи над 85% от активите на търговските банки. Приливът на външни инвеститори е **положителен знак** за добро и стабилно функциониране на българските банкови институции. Той е и основание за очаквано разширяване и подобряване на посредническата роля на банките и допълнителна гаранция за вложителите.

Чуждите инвеститори са мотивирани и от **високите печалби** в сектора, които се основат на значимия марж между лихвите по кредити и депозити. Традиционен аргумент на БНБ в полза на кредитните рестрикции от 2004-2005г. са опасенията за стабилността на финансовата система и презастраховането срещу **спекулативен риск**.

В това отношение може да се твърди, че банковият сектор като цяло **по естествен път се е интегрирал към европейските пазари**, където повечето институции са собственост на големи и стабилни европейски банки и прилагат техните стандарти и правила. Следствие от засиленото интегриране на банковата система в тази на ЕС е постепенният процес на намаляване на лихвените проценти по кредитите. Това се отразява понижително на лихвените маржове, които според финансови експерти са спаднали от 10-14% (до 2002 г.) на 5-7% текущо. И както в повечето страни от Централна и Източна Европа се засилва кредитната и спестовната функция на банковата система. Присъствието на европейски капитал в банковата система е сериозна предпоставка за привличане и на други компании в страната и за нарастване на преките инвестиции.

Нарастващото влияние на банките е в резултат от преустройството на банковата система, като причините за това преустройство се коренят в че:

➤ банките изграждат, контролират и координират капиталовия, кредитния, паричния и валутния пазар;

➤ банковата система съчетава механизма, институционалната основа на движението на парите;

➤ без банките и тяхната дейност развитото стоково стопанство не може да съществува в тези си рамки и граници на растеж и развитие.

➤ една модерна банкова система е наистина предпоставка за рационалното функциониране на икономиката и за акумулиране на наличния капитал.

50] Special attention is paid to the functions related to the usage of resources which are divided to four groups: credits, investments, assets available and equipment.

The central bank pushes commercial banks to fulfil in a sense macropolitical, but not credit-saving functions. This displacement of the centre of gravity in their behaviour can generate in the next periods too much conservative credit policy, which will influence decreasing on the conditions of the economy and the standard of life and well-being of the nation.

The foreign capital in the banking sector of the country holds more than 85% of the assets of the commercial banks. The influx of foreign investor is a positive sign for good and stable functioning of Bulgarian banking institutions. It is also a background for the awaited expansion and improvement of the intermediary role of the banks and additional guarantee for the investors.

Despite the economic crisis, the foreign investors are motivated also by the high profits in the banking sector, which are based on the considerable marge between interests of the credits and deposits. The traditional argument of Bulgarian National Bank in favour of the credit restrictions from 2007-2009 period are the apprehensions for stability of the financial system and reinsuring against speculative risk.

In this regard it could be stated, that the banking sector as a whole has been naturally integrated to the European markets, where more of the institutions are property of large and stable European banks and they apply their standards and rules. As a consequence of the enforced integration of the banking system with that of the European Union is the gradual process of decreasing of the interest percentages of the credits. This reflects positively on the interest marges, which are according to the financial experts decreased from 10-14% (up to 2007) to the 5-7 % currently. As in the most of the countries from Central and Eastern Europe, the credit and saving functions of the banking system. The presence of European capital in the bank system is a serious premise for attracting other companies in the country and for increasing of direct investments.

The increasing influence of the banks is a result of the reorganization of bank system, whereas the reasons for this reorganization are rooted in the fact that:

➤ Banks build up, control and coordinate the capital, credit, money and currency market.

➤ Bank system combines the mechanism, the institutional background of the movement of the

Последните години от икономическото развитие на българското стопанство потвърждават важноста на състоянието на финансовата система и връзката му с икономическите спадове и растеж.

При така направената характеристика на банките и извеждане на ключовата им роля във финансовата система можем да очертаем следните аспекти на развитието ѝ:

- Активна експанзия, без увеличаване на риска и запазване на качеството на активите и стабилността.

- хармонизацията на банковото законодателство с директивите на Европейският съюз.

- С въвеждането на Система за брутен сетълмент в реално време ще се подобри значително банковата инфраструктура и платежната система ще бъде в съответствие с изискванията на международните стандарти – с основните принципи на Банката за международни плащания и изискванията на Европейската централна банка.

- Картовите плащания продължават да се развиват с бързи темпове.

- От 1 януари 2003 година бе въведен индивидуален сметкоплан.

- Електронното банкиране посредством банкомати и телефонно банкиране се развива през последните години, като нараства популярността на предоставяне на банкови услуги през Интернет и мобилни телефони, които обхващат не само предоставяне на основни банкови услуги като запитвания за балансово състояние, превод на средства и плащане на сметки, но също така и кредитно обслужване, валутни транзакции, брокерски, доверителни и застрахователни услуги. Достъпът до тези услуги е денонощен, бърз и независим от местоположението на клиента.

Този променящ се финансов ландшафт води със себе си нови предизвикателства за ръководствата на банките и за нормативните и надзорни органи. Основните такива произтичат от нарасналите транзгранични операции в резултат от драстично намалените разходи по транзакциите и по-голямата лекота на банковата дейност, както и поради доверието, че технологиите осигуряват банкови услуги с необходимата степен на сигурност.

На практика са известни два модела на организация на финансовата система – англосаксонски и континентално-европейски. Критерии за обособяването им са различията в структурата им, свързана най-вече с ролята, която играят пазарите. При двата модела с най-голяма значимост са банките като основен "източник на външни средства за

money.

- Without banks and their activity the developed commodity economy can't exist in these frames and limits of growth and development.

- A modern bank system is really a premise for rational functioning of the economy and for accumulating of a capital available.

Recent years of the economic development of Bulgarian economy confirm the importance of the condition of the financial system and its relation with economic drop downs and growth.

Under so prepared characteristic of the banks and revealing of their key role in the financial system we could shape out the following aspects of its development:

- Active expansion without increasing of the risk and preserving of the quality of the assets and stability.

- Harmonization of the bank legislation with the European Union directives for supervision and control.

- With the introduction of a System for gross settlement in real time the bank infrastructure will be considerably improved and the payment system will be in correspondence with the requirements of the international standards - with the basic principles of the Bank for international payments and the requirements of the European Central Bank.

- The card payments continue to develop with fast speed.

- Electronic banking through ATM and telephone banking has evolved during the recent years, whereas the popularity of bank services submitted through the Internet and mobile phones are increasingly comprising not only submitting of the basic bank services as requests for balance status, money transfer and accounts payment, but also credit services, currency transactions, broker, trust and insurance services. The access to these services is twenty-four-hour, fast and independent from the locality of the customer.

This changing financial landscape brings new challenges for the bank management and for the normative and superintendence bodies. The basic challenges are sourced from the increased trans-boarder operations as a result of the drastic reduced expenditures covering the transactions and the higher easiness of the banking activity, as because of the trust that the technologies ensure bank services of the needed level of safety.

There are two known models of organization of the financial system - Anglo-Saxon and continental - European. Criteria for their differentiation are the

финансиране на фирмите." [Mishkin, 1995, 208] Трябва да се отбележи обаче, че в англосаксонските страни пазарът на ценни книжа играе по-съществена роля при финансирането. Ето защо пускането на целеви правителствени бондове и облигации създава идеална възможност за започване цено-образуване на инвестициите в съгласие с риска и матуритета. Следователно освен много добре развит пазар на ценни книжа, англосаксонският модел се характеризира с фрагментирането на финансовия бизнес, т.е. разделянето на търговското от инвестиционното банкерство. Като основен недостатък на този модел се сочи повишения обем на сделки.

В основата на континентално-европейски модел стоят универсалните търговски банки. Те развиват депозитна, кредитна, разплащателна доверителна, сарафска и др. дейности и чрез комисионни, такси, курсови и лихвени ефекти се стремят да постигнат положителен финансов резултат. Основните елементи, въз основа на които е изграден този модел са:

Първо, съвместно извършване на търговска и инвестиционна дейност.

Второ, универсалните банки могат да притежават дялове от нефинансови предприятия.

Трето, търговски предприятия могат да притежават дялове от банки, както да имат свои представители в управителните им органи.

Възможностите на този модел са свързани с осъществяване на икономии от обхвата и мащаба, както и реализиране на икономии от разходи за надзор и регулиране, а също и наличието на алтернативни източници на приходи, което води до снижаване на риска в системата. Заплахите са по отношение на опасностите за стабилността на самите банки, възможна злоупотреба с информация от страна на банките и опасности свързани с конкуренцията.

Либерализацията на чуждестранното участие в банковата система ще има известен ползо-творен ефект в допълнение на инжектирането на чуждестранен капитал. По този начин ще се помогне на българските банки да развият и модернизират операциите си; да въведат по-напреднала банкова технология; да помогнат да се създаде по-бързо финансова инфраструктура за притока на чуждестранния капитал и други финансови посреднически услуги; да помогнат при обучението на служители в различни аспекти на банковите пазари и пазарите на ценна книжа.

За да се привлече чуждестранно инвестиране, трябва да има значителни стимули като: установени права на собственост и закони за защитата им, отсъствие на намеса от страна на правителството и

differences in their structure, which is related mostly with their role they play on the markets. Of these two models the highest significance have the banks as basic "source of the external resources for financing of the companies." [Mishkin, 1995, 208] However it should be noted that in anglosaxon countries the market of securities plays consistent role in the financing. That is because the emitting of purposed government bonds and shares creates an ideal possibility for beginning of price formation of the investments in accordance with the risk and maturity. Consequently except of the very well developed market of securities, the Anglo-Saxon model is characterized with fragmentation of the financial business, i.e. dividing of the commercial from the investment banking. As basic shortcoming of this model the increased volume of the transaction is pointed out.

In the background of the Continental-European model the universal commercial banks are put. They develop deposit banks, as to have their own representatives, credit, payment trust, money etc. activities and through commissions, fees, currency values and interest effects they strive to reach positive financial result.

The basic elements this model is built up on are:

First, joint accomplishment of commercial and investment activity.

Second, universal banks can possess shares of non financial enterprises.

Third, the commercial enterprises can possess shares of banks, as to have their own representatives in their ruling bodies.

Possibilities of this model are connected to accomplishing of economics in the range and the scale, as realization of economics from expenditures for supervision and regulation and also the availability of alternative sources of incomes, which leads to the reduce of the risk in the system. The threads are related to the dangers for stability of the banks themselves, the possibility for misuse of the information from the side of the banks and dangers related to the competition.

Liberalization of the foreign participation in the bank system will have certain beneficial effect as complement of the injection of the foreign capital. In this way one can help the Bulgarian banks to develop and modernize their operations: to introduce much more progressive bank technology; to help to create faster financial infrastructure for the foreign capital flow and other financial intermediary services; to help at training of employees in various aspects of the bank markets and the security markets.

ниски данъчни ставки.

Със създаването на свободните капиталови пазари фондовата борса е важен източник на капитал. Когато предприемачите търсят финансиране, важно е да съществуват конкуриращи се източници на средства. При това, ликвидните пазари за капитал позволяват на инвеститорите лесно да купуват и продават ценни книжа, като по този начин намаляват дохода, изискван при предоставяне на капитал.

Положителните тенденции в развитието на банковата система са обусловени от комбинираното въздействие на няколко фактора:

- макроикономическа среда, която подпомогна, както търсенето на кредит от страна на предприятията и домакинствата, така и склонността на банките да насочват привлечените ресурси в полза на кредитната дейност;

- въздействие върху развитието на кредитния пазар оказва и изострената конкуренция в банковия сектор. Стремешът на отделните банки да разширят пазарните си позиции допринесе за нарастването на отпуснатите кредити;

- силно влияние върху дейността на банковата система оказваха ниските лихвени равнища на международните пазари.

В условията на паричен съвет БНБ има **ограничена възможност** да осъществява парична политика чрез задължителните минимални резерви и тяхното използване минава пред два периода.

Първият от тях – юли 1997-2004г., е време, в което коефициентът е понижен от 11 на 8% (1999г), след което са премахнати резервните изисквания за срочни депозити над 2 години и е разширена базата им за отчитане – с включване на 60% от касовата наличност в банките (2001г.). Като цяло тези стимулиращи мерки се отразяват благоприятно върху системата, не застрашават стабилността на борда и подпомагат възстановителните процеси в страната.

Вторият период започва от пролетта на 2004г., когато БНБ непрекъснато анонсира рестриктивни намерения и неколккратно предприема мерки по промяна в коефициента и начина на изчислението на резервите. През септември 2004г. върху дългосрочните депозити е наложена резервна норма от 4%, а от 2005 г. са изравнени изискуемите резерви за всички вложения – на 8%. На 24.02.2005г. Управителният съвет въведе нови правила за банките - в Наредба № 21, водещи до увеличение на средствата по резервните сметки на банките в БНБ при определени условия.

В това отношение може да се твърди, че:

- Банковият сектор като цяло **по естествен път**

In order to attract foreign investment, considerable stimuli should be available such as: Established rules of property and laws for its defence, lack of involvement from the side of the government and low level of taxation.

With the creation of the free capital markets the stock market is an important source of capital. When the entrepreneurs seek for financing, it is important to exist competitive sources of funds. Thus the money in cash markets for capital permit to the investors to buy and sell easily securities, where in this way they reduce the income, required at submitting of capital.

Contemporary trends of the development of the bank system. There are several trend factors:

- Macroeconomic environment in the development of the banking system are determined by the combined influence of, which supports, as the search for credit from the side of the enterprises and households, so the inclination of the banks to direct the resources attracted in favour of the credit activity.

- The severe competition in the banking sector gave its impact on the credit market development. The strive of the certain banks to expand their market positions contributed to the growth of the credits granted.

- Strong influence on the bank system activity gave the low interest levels on the international markets.

Under the conditions of the Financial board the Bulgarian National Bank has restricted possibility to accomplish money policy through the obligatory minimum reserves and their usage passes through two periods.

The first of them - July 1997-2004 is the period when the coefficient is decreased from 11 to 8% (1999) and after that the reserved requirements for current accounts are removed over 2 years and the background of their accounting is extended - through including of 60 % of the cash deposit in the banks. As a whole these stimulating measures influence favourably the system, they don't threaten the Board stability and they support restoration processes in the country.

The second period begins from the spring of 2004 when the Bulgarian National Bank ceaselessly announces restrictive intentions and several times undertakes measures on the change of the coefficient and the way of the reserves. During the September 2004 a reserve norm of 4 % was imposed, and since 2005 the required reserves are equalized to 8 %. On 24 February 2005 the Ruling Board introduced new rules for the banks — in the Instruction #21, leading to increase of the resources of the reserve accounts in Bulgarian National Bank under certain conditions.

се е интегрирал към европейските пазари, и повечето институции са собственост на големи и стабилни европейски банки и прилагат техните стандарти и правила. Следствие от засиленото интегриране на банковата система в тази на ЕС е постепенният процес на намаляване на лихвените проценти по кредитите. Това се отразява понижително на лихвените маржове, които според финансови експерти са спаднали от 10-14% (до 2002 г.) на 5-7% текущо.

➤ засилва се кредитната и спестовната функция на банковата система. Присъствието на европейски капитал в банковата система е сериозна предпоставка за привличане и на други компании в страната и за нарастване на преките инвестиции.

➤ европеизирането на българската банкова система **подобрява и надзора** върху нейните звена чрез приемането и постепенното въвеждане на новите нормативи от Базел II, с които надзорната практика в страната по същество изпълнява и изискванията на Европейската централна банка.

Като цяло банковият сектор се е интегрирал успешно в макросистемата и обслужва потребностите и съобразно изискванията за стабилност, нисък риск и рентабилност. **Перспективите** в неговото развитие се благоприятстват от:

- очакваната повишителна тенденция в растежа, стабилизиране на стопанските структури и модернизиране на основните дейности и производства, нарастване на заетостта и доходите;
- режима на фиксиран валутен курс и създаваните от него финансова и фискална дисциплина;
- процесите на присъединяване на икономиката и в частност на финансовия сектор към аналогичните европейските структури.

Докато електронното банкиране дава редица предимства за банките и клиентите, същевременно е предизвикателство за регулаторите, което се изразява в следното:

Първо: традиционният банков риск се разширява в резултат от технологичната зависимост и глобализацията. Обратната страна на този технологичен бум е, че електронното банкиране не само е податливо, но може и да задълбочи, някои от рисковете - особено такива в областта на управлението, свързани с репутацията, както и юридически и оперативни, което налага и необходимостта от осигуряване на риск мениджмънт за електронното банкиране като част от цялостната риск мениджмънт политика на банките;

Второ: *Увеличеният риск* е резултат също така и от зависимостта от сравнително малкият брой на

In this regard it could be claimed that:

➤ The banking sector as a whole in a natural way has been integrated to the European markets and most of the institutions are property of large and stable European banks and they apply third standards and rules. A consequence of the continuing integration of the banking system in the European Union banking system is the gradual process of decreasing of the percentage of the interest on the credits. This influences positively the interest marges, which according to financial experts are decreased from 10-14% (up to 2002) to 5-7% currently.

➤ The credit and saving functions of the bank is enhanced. The presence of the European capital in the bank system is a serious premise for attraction other companies in the country and for increasing of the direct investments.

➤ Its teams through accepting and gradually introducing the new normatives from Basel II and new Basel III, whereas the supervision practice in the country actually fulfils the requirements of the European central bank.

As a whole the banking sector has been successfully integrated into the macro-system and it serves to its needs according the requirements for stability, low risk and profitableness. The perspectives in its development take the advantages from:

- The expected increasing trend in the growth, stabilizing of the business structures and modernization of the basic activities and manufactures, increasing of the employment and incomes;
- the regime of the fixed rate of exchange and created by it financial and fiscal discipline.
- The processes of joining of the economy and in particular the financial sector to analogues European structures.

While the electronic banking gives a number of advantages for the banks and the customers, in the same time it is a challenge for the regulators, which is expressed in the following:

First: traditional bank risk is expanded as a result of the technological dependency and globalization. The opposite site of this technological bum is. that the electronic banking is not only pliable, but could deepen some of the risks - especially such in the area of the management, which are related with the reputation, as legal and operative, which imposes the necessity of ensuring of risk management for the electronic banking as a part from the whole risk management policy of the banks.

Second: The increased risk is a result also of the dependence from relatively small number of the

предоставящите технологии и потенциалните загуби вследствие на загуба на доверие в тези нови технологии и сигурността на този вид банкиране;

Трето: Електронното банкиране изисква стриктното прилагане на политика за проучване и опознаване на клиентите и мониторинг на транзакциите. Обучението на клиентите по отношение на сигурността има съществена роля за тяхното предпазване и същевременно намалява репутационния риск.

Фундаменталните характеристики на електронното банкиране създават следните няколко предизвикателства за управлението на риска:

- Скоростта на промените в технологиите и нововъведенията в услугите за клиентите в електронното банкиране е безпрецедентна. Исторически погледнато, новите банкови приложения се въвеждаха за относително дълги периоди от време и само след задълбочено тестване. Днес, обаче, банките са подложени на конкурентен натиск за създаване на нови бизнес приложения за много кратки срокове – често само за няколко месеца от създаването на концепцията до производството.

- Уеб страниците за електронни банкови транзакции и съответните приложения за бизнес “на едро” и “на дребно” обикновено са максимално интегрирани с морално остарели компютърни системи, за да се осигури по-цялостна обработка на електронните транзакции.

- Електронното банкиране засилва зависимостта на банките от информационните технологии, и така увеличава техническата сложност на много операционни въпроси и въпроси на сигурността и засилва тенденцията към все повече споразумения за съдружие, съюзяване с и възлагане на трети страни. Този процес води към създаване на нови бизнес модели, в които участват банки и небанкови предприятия, като осигурители на Интернет услуги, телекомуникационни компании и други технологични фирми.

- По характер Интернет е повсеместна и глобална среда. Това е отворена мрежа, достъпна от всяка точка на света от неизвестни лица, като съобщенията могат да се насочват към непознати места и посредством бързо развиващи се електронни устройства. Затова, тя значително засилва значението на контрола върху сигурността, техниките за автентификация на клиентите, защитата на данни, процедурите за документацията за одиторски контрол, и изискванията за запазване личността на клиента.

Принципите за управлението на риска в електронното банкиране, се разделят на три обширни,

subjects who submits technologies and potential losses as a result of loss of trust in these new technologies and security of this type of banking.

Third: Electronic banking requires strictly applying of a policy for research and examine of the clients and monitoring of the transaction. The training of the customers in regard of their security has consistent role for their preventing and in the same time reduces the reputational risk.

The fundamental characteristics of the electronic banking create the following important challenges to risk management:

- The velocity of the changes in the technologies and innovations in the area of client services in the electronic banking is without a precedent. Historically viewed, the new banking applications were introduced for relatively long periods of time and only after profound testing. Today however, the banks are subject to a competitive pressure for creating new business applications for very short time often only for several months from the creating of the concept for the production.

- Web pages of electronic banking transactions and the respective applications for business “whole sale” and “retail” usually are maximum integrated with the morally out-of-date computer systems in order to ensure more complete processing of the electronic transactions.

- Electronic banking enhances the dependency of the banks from the information technologies and in this way increases the technical complexity of many of the operational aspects and aspects of the security and enhances the trend to more and more and more agreements for partnership, entering into alliance with and assigning to the third parties. This process leads to creating of new business models, where the banks and non banking enterprises such as Internet service providers, telecommunication companies and other technological firms.

- Within its character the Internet is general and global environment. This is an open network, accessible from every point in the world by unknown persons whereas the messages could be directed to unknown places and through electron devices. That is because it considerably enhances the significance of the control on the security, the techniques for authentication of the customers, data protection, procedures for the documentation of audit control and the requirements of preserving of customers’ personality.

The principles of risk management in electronic banking could be divided in three vast and often

и често застъпващи се, групи въпроси.

А. Контрол от страна на Борда и ръководството.

Б. Контрол на сигурността.

В. Управление на правния риск и риска за репутацията: изразяващо се в подходящо оповестяване за електронните банкови услуги; поверителност на информацията за клиентите; непрекъсваемост на дейностите, и планове за непредвидени обстоятелства и за действия при инциденти.

В заключение, развитието на банковата система в страната е пряко отражение на динамиката в реалния сектор. Стабилизирането и растежа в националната икономика предпоставят разрастване на кредитите и спестяванията, разнообразяване на предлаганите услуги, и доближаване в значителна степен до европейската банкова практика. Все още съществуват и **ограничения** върху степента на разширяване на банковото посредничество. [Nencheva, 2011] Те са свързани с политиката на централната банка (резултат от изискванията на паричния съвет [Georgiev and other, 2011]), очакванията на стопанските субекти, значителния размер на неформалния сектор и извеждането на средства извън системата.

Литература:

1. Джонсън, Ф., Р. Джонсън. (1996) Банков мениджмънт. Варна, Princeps.
2. Georgiev, Iv., D. Ivanova, J. L. Burguete, P. G. Rodrigues. (2003) Marketing on farm based rural tourism in Bulgaria. Trakia Journal of Sciences, 1- 4.
3. Mishkin, Ft. S. (1995) The Economics of Money. Bbanking and Financial Markets, Fouth Edition, Narper Collins.
4. Nencheva, I. (2011) Influence of the EU common agricultural policy on the development of Bulgarian animal husbandry. Trakia Journal of Sciences, 9-3.

overlapping groups of aspects:

A. Control accomplished by the Board and managers.

B. Control over the security.

C. Management of the legal risk and the risk for the reputation: expressed in the appropriate announcing the electronic bank services; confidentiality of the information for the customers; ceaseless character of the activities and plans for emergency circumstances and actions in ease of incidents.

As a conclusion, the development of the banking system in the country is a direct reflection of the dynamic in the real sector. The stabilizing and the growth in the national economy are premises for the growth of the credits and savements, diversifying of the services offered, and approaching in considerable extent to the European banking practice. There are still restrictions on the level of expanding of banking intermediary. [Nencheva, 2011] They are related with the policy of the Central Bank (they are result of the requirements of the Financial Board) [Georgiev and other, 2011], expectations of agriculture and tourist subjects considerable size of the informal sector and transferring of funds out of the system.

References:

1. Джонсън, Ф., Р. Джонсън. (1996) Банков мениджмънт. Варна, Princeps.
2. Georgiev, Iv., D. Ivanova, J. L. Burguete, P. G. Rodrigues. (2003) Marketing on farm based rural tourism in Bulgaria. Trakia Journal of Sciences, 1- 4.
3. Mishkin, Ft. S. (1995) The Economics of Money. Bbanking and Financial Markets, Fouth Edition, Narper Collins.
4. Nencheva, I. (2011) Influence of the EU common agricultural policy on the development of Bulgarian animal husbandry. Trakia Journal of Sciences, 9-3.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ОТЧЕТНОСТТА НА ФИНАНСОВИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В КРИЗИСНИТЕ УСЛОВИЯ

гл.ас. д-р Николай Пенев

Стопански факултет,
Тракийски университет – Стара Загора

Неразумната финансова дисциплина на водещите в световен мащаб централни и търговски банки, използването на най-новите и „модерни“ финансови

CHALLENGES OF ACCOUNTABILITY FINANCIAL FIRMS IN TURBULENT TIMES

Ass. Prof. Nikolay Penev, Ph. D.

of Economics Faculty,
Trakia University - Stara Zagora

Unreasonable financial discipline of the world's leading central and commercial banks, the use of the newest and most "modern"